

Hur kan du göra EU-texter klarare?

I år har EU-språkvården lanserats. Med särskilda webbsidor för EU-språkvård vill vi locka alla som deltar i arbetet med EU-texter att öka sin kunskap och sitt engagemang. Kunskap om till exempel vilka riktlinjer som finns i EU för hur rättsakter bör skrivas. Engagemang för att aktivt medverka till att de texter som utformas i Bryssel blir så bra som möjligt.

När Sverige blev medlem i EU hade vi på hemmaplan redan hunnit översätta ca 50 000 sidor regeltext till svenska. Långa, krångliga meningar, högravande och mångordigt var det intryck som översättare och läsare förmedlade. Och forskare och språkvårdare undrade oroligt om de svenska strävandena att modernisera författningsspråket nu varit förgäves.

Klarspråksvindar också i EU

Men tiden har visat sig mogen för klarspråkstankar också i EU:s institutioner. I inledningen till sin handlingsplan för regelförbättring konstaterar kommissionen i juni 2002: "Om lagstiftningen skrevs på ett mindre komplicerat sätt, skulle den bli lättare för medlemsstaterna att tillämpa och lättare för var och en att läsa och förstå." I framtidskonventet finns också tongångar om begriplighet. Giscard d'Estaing har satt som mål att EU:s nya konstitutionella fördrag ska kunna läsas och förstås av elever på gymnasienivå.

De vackra orden måste nu omsättas i praktisk handling. Det har gått mer än fyra år sedan ett avtal om bättre redaktionell kvalitet i EU-lagstiftningen slöts mellan institutionerna (EGT C73,17.3.1999). Men genomförandet har inte tagit riktig fart. Europaparlamentet manar på i sitt betänkande om bättre och enklare lagstiftning i december 2002: "Kommissionens ansträngningar för att skapa större språklig och redaktionell klarhet i rättsakterna har hittills inte lett till några tillfredsställande resultat".

Visst, det tar tid att förändra en invand skrivkultur. Men vi i Sverige kan också mana på!

Påverka grundtexterna

Du som deltar i arbetsgrupper i kommissionen där texterna föds kan påminna kommissionens representanter och kollegerna från andra medlemsstater om de uppfordrande formuleringarna i avtalet om att till exempel "undvika alltför långa artiklar och meningar, onödigt komplicerade formuleringar och överdrivet bruk av förkortningar". Du som förhandlar i rådsarbetsgrupperna kan göra likadant när texten kommer till rådet. Kom ihåg att en klar grundtext är förutsättningen för en bra översättning.

Hjälp översättarna att göra ett bra jobb

Du kan också medverka till att terminologin i den svenska översättningen blir korrekt. Bäst är att göra det på kommissionsstadiet. "Rätt från början" är en bra princip som besparar översättarna i rådet mödan att på nytt göra termutredningar. Vänta inte heller med att läsa de svenska texterna tills det börjar brännas vid juristlingvisternas slutgranskning i rådet. Översättar-

na tar tacksamt emot välgrundade och kunniga språksynpunkter på texterna långt tidigare.

Riktlinjer på webben

På webben har vi samlat aktuella riktlinjer och rekommendationer. Där hittar du det interinstitutionella avtalet och också den nyligen utkomna checklisten om hur du bör lämna språkliga synpunkter på texterna när de befinner sig i de olika institutionerna.

På webben publicerar vi varje vecka nyheter som rör svenskan i EU. Adressen är <http://www.justitie.regeringen.se/eu-sprak/>

Senaste nytt på forskningsfronten

Hur vet vi då att EU:s förordningar och direktiv är krångligare skrivna än våra egna författningar? Jo, forskningen bekräftar det. Just i dagarna har vi fått en licentiatuppsats från Geertrui Hofman som studerar svenska vid universitet i Gent. Hon jämför 30 EG-direktiv på svenska från åren 1990, 1995 och 2000–2001 ur ett meningperspektiv. Hennes hypotes är att meningarna blivit kortare och mindre komplicerade. Samtidigt jämför hon resultaten med de data som finns om svenska inhemska författningar från 1980- och 1990-talen.

Hypotesen bekräftas bara delvis. Direktiven från 1990 och 2000–2001 har en genomsnittlig meningslängd på 27,6 respektive 27,5 ord per mening. Det gäller meningar som inte utgörs av en s.k. punktuppställning. För de sistnämnda är den genomsnittliga meningslängden 90,4 resp. 98,3 ord per mening. Men komplexiteten har minskat något över åren. Direktiven från 2000–2001 har färre underordnade satsar och fraser än de från 1990 och deras längd har minskat något.

De inhemska författningarna har både kortare meningar (19,4 ord per mening, ej punktuppställning) och färre underordningar.

Kapa långa meningar!

Det finns alltså all anledning att granska meningarna i förslagen till rättsakter lite grundligare i fortsättningen. Ni vet väl att översättarna har kravet på sig att översätta mening för mening? Den så kallade punktregeln hindrar dem från att dela upp långa meningar eller att möblera om dem alltför mycket i sådana texter. Så kapningar måste du föreslå redan i grundtexten! Språkexperterna hjälper dig gärna i kvistiga fall.

Barbro Ehrenberg-Sundin
Språkexpert i Regeringskansliet